

La veritat té màrtirs

VÍCTOR ALEXANDRE

La Catalunya d'avui és una nació que ha perdut el costum d'honorar les persones que van donar la vida per ella. Totes aquelles figures que en qualsevol altra nació amb un mínim d'autoestima serien lloades i respectades, a Catalunya són menystingudes, desacreditades o fins i tot, com passa sovint, blasmdades. Lluís Companys és una d'aquestes figures. El seu assassinat i la dignitat amb què es va lliurar a la mort en nom de Catalunya són tan indiscutibles als ulls de la història que alguna ànima arrogant del país —emparant-se en l'autodefinició de *catalanista* i amb el suport de l'Esfera dels Llibres, del grup que edita el diari *El Mundo*— ja s'ha afanyat a escorcollar i escampar les nombroses contradiccions que l'afectaven com a ésser humà per mitjà d'un llibre titulat *La veritat no necessita màrtirs*. Un llibre, per cert, que ha estat elogiat i rebut amb els braços oberts per la dreta més feixista espanyola. En les seves pàgines, el seu autor, Enric Vila, i l'esfera literària de l'espanyolisme emmascarat aboquen tanta porqueria com poden sobre el nom de Lluís Companys, afirmant que era un ésser melodramàtic, fatalista i malaltís, un cercador de glòria, un egòlatra, un vanitós, un fracassat políticament mort que «els nazis, en lliurar-lo a Franco, van ressuscitar». D'aquesta manera, sotmeten Companys a un doble judici: el judici sumaríssim que se li va fer l'any 1940 i el judici d'intencions que ara li fan. Dos judicis, a més, units per un trist denominador comú: la indefensió de Companys.

No hi ha dubte que la recerca de la veritat és sempre lloable; sempre, és clar, que la recerca no sigui un pretext per a justificar una sentència condemnatòria feta *a priori*. Per tant, qui vulgui conèixer l'autèntica veritat sobre Companys, cal que llegeixi *Nacionalisme i Guerra Civil...*, de Víctor Castells. En ells no hi trobarà autoodi, sinó autoestima. L'afany per cercar els aspectes foscos dels herois nacionals és positiu quan la nació a la qual pertanyen és una nació lliure, sobirana i independent. Un Estat es pot permetre aquestes coses sense que tron-

colli la seva consciència com a poble. En canvi, les nacions no normalitzades, com la nostra, necessiten referents que els recordin qui són, què han estat i quin ha de ser el seu irrenunciable horitzó. Tanmateix, per paradoxal que sembli, és justament en aquestes nacions, no pas en els estats, on proliferen els entrebancaires, on excel·leixen els traspalsadors amb afany de notorietat. I és que els pobles subordinats llargament a la voluntat d'un altre tenen ja aquesta patologia. Molts dels seus ciutadans experimenten un plaer morbós denigrant-se ells mateixos, despullant-se davant la nació que els domina i exhibint-se públicament amb tots els seus defectes. És així, per mitjà de l'autoflagel·lació, que legitimen i amplifiquen la figura del dominador alhora que minimitzen la pròpia, justificant el sotmetiment que pateixen.

Per què deu ser que aquests abrandats i neutrals escorcolladors de la veritat no s'enfronten mai amb el dominador? Per què deu ser que es mostren tan iconoclastes davant els referents catalans i tan respectuosos amb els espanyols? Com s'explica que despleguin tanta energia per poder cobrir de porqueria Lluís Companys i que es mostrin tan submisos amb els referents de l'espanyolitat, com, per exemple, el rei d'Espanya? La resposta és senzilla: per covardia. Per covardia, perquè blasmar Lluís Companys no suposa cap risc, mentre que blasmar el rei d'Espanya, sí. I és que del que es tracta és de destruir els pocs referents que ens queden com a poble, mentre els referents espanyols, arran d'això, s'engrandeixen cada dia més. És així com, a poc a poc, el *nosaltres* col·lectiu català va cedint el seu lloc a un *nosaltres* col·lectiu espanyol; és així com, òrfena de referents, la consciència nacional catalana es veu obligada a fer un esforç titànic per tal de compensar les llacunes que presenta el seu imaginari com a poble.

Resta clar, d'acord amb això, que la revisió dels nostres referents històrics sols es pot fer l'endemà de la independència, mai abans. I no es pot fer abans per la senzilla raó que, sense re-

ferents, difícilment hi haurà independència. És més, si no hi ha cap poble jurídicament reconegut que renunciï als seus referents, per què hauríem de renunciar-hi nosaltres? Doncs bé, diguem-ho clar: nosaltres no som jutges d'intencions; nosaltres ens atenim als fets, i els fets demostren que el president Lluís Companys, l'únic president democràtic d'Europa afusellat pel feixisme, va donar la vida per Catalunya. El seu assassinat, per tant, va ser un crim d'Estat que no hem oblidat. Com no hem oblidat tampoc que Espanya no sols no ha demanat mai perdó per aquest crim, sinó que manté un silenci còmplice i es nega a revisar la ignominiosa farsa d'aquell 14 d'octubre de 1940. Sortosament, aquest no és el cas d'Alemanya. Alemanya va demanar perdó a Carme Ballester, vídua de Companys, per haver lliurat el seu marit a les autoritats franquistes i, posteriorment, per mediació de Josep-Maria Batista i Roca, la va indemnitzar en saber que malvivia tota sola, sense recursos, en unes golfes de París.

Hi ha una cosa que els catalans amb un mínim de dignitat hem de tenir present: a Lluís Companys el van assassinar perquè era el president de Catalunya i perquè amb la seva mort pretenien destruir la nostra identitat nacional. Va ser per això que va patir tota mena de vexacions, com ara ser exhibit entre reixes mentre les visites li llançaven escopinades, monedes i rosegons de pa. Tot i això, el seu comportament davant la mort va ser exemplar. Amb una serenitat i una fermesa extraordinàries, va fer les últimes passes de la seva vida al Fossar de Santa Eulàlia, al castell de Montjuïc; es va descalçar per poder sentir la terra que tant havia estimat i, amb els ulls descoberts, mirant de fit a fit els seus botxins, va pronunciar aquestes últimes paraules: «Per Catalunya!»

Crec, honestament, que si Lluís Companys va tenir la dignitat de morir per Catalunya, Catalunya ha de tenir la dignitat d'estimar el seu gest, honorant la seva memòria i elevant-lo a la categoria d'heroi nacional. ◆